

ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ Ф. Г. БЕРНЕТТ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ТАЄМНИЙ САД»

REPRODUCTION OF THE IDIOSTYLE OF F. H. BURNETT IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF THE NOVEL "THE SECRET GARDEN"

Сізова К.Л.,

orcid.org/0000-0002-3269-6343

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри лінгводидактики та журналістики

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Бутко Л.В.,

orcid.org/0000-0002-8817-3381

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Санакоев К.Р.,

orcid.org/0000-0002-4287-2988

аспірант кафедри лінгводидактики та журналістики

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

У статті розглядається специфіка відтворення ідіостилю Ф. Г. Бернетт в українськомовному перекладі, виконаному Н. Римською. Аналіз ідіостилю автора є важливим етапом підготовчої роботи перекладача в процесі створення художнього перекладу, адже адекватний переклад передбачає максимальне відтворення лінгвальної специфіки оригіналу. Українська перекладацька школа, заперечуючи ідею неперекладності, пропонує творчий підхід до перекладу, в основі якого – фахове прочитання творів автора, яке передбачає попереднє ознайомлення з художньо-естетичними засадами літературного напрямку, світоглядною системою митця, аналіз ідіостильових особливостей, виокремлення стильових констант і домінант. Ідіостиль проявляється на різних рівнях організації художнього твору (фонетичному, морфемному, лексичному, синтаксичному). Аналіз перекладу роману Ф. Г. Бернетт «Таємний сад», виконаного Н. Римською, показав, що перекладачка дотримується певної стратегії: вона свідомо погоджується на відхилення від певних особливостей ідіостилю письменниці з метою осучаснення твору, його адаптації для адресної аудиторії – сучасних українських підлітків. Серед способів перекладу, якими користується перекладачка, зустрічаються лексико-семантичні заміни, генералізація і конкретизація, лексична модуляція, граматичні заміни, антонімічний переклад, членування речень, експлікація тощо. Цей інструментарій використовується для того, щоб перетворити українськомовну версію роману на цікавий для підлітків текст, який легко читати. Перекладачка активно вводить у текст українську фразеологію, просторіччя, щоб наблизити роман до українських реципієнтів. До творчих знахідок Н. Римської належить професійне вирішення проблеми передачі йоркширського діалекту, яким говорять персонажі роману «Таємний сад». Для передачі йоркширського діалекту Н. Римська використовує гуцульську говірку.

Ключові слова: ідіостиль, художній переклад, перекладацька стратегія, відтворення стильових особливостей, передача діалекту.

The article examines the specifics of the reproduction of F. H. Burnett's idiostyle in the Ukrainian translation made by N. Rymska. Analysis of the author's idiostyle is an important stage of the translator's preparatory work in the process of creating a literary translation, because an adequate translation involves the maximum reproduction of the linguistic specificity of the original. The Ukrainian translation school, denying the idea of untranslatability, offers a creative approach to translation, which is based on a professional reading of the author's works, which involves a preliminary acquaintance with the artistic and aesthetic principles of the literary direction, the worldview system of the artist, the analysis of idiosyncratic features, the identification of stylistic constants and dominants. Idiostyle manifests itself at different levels of organization of an artistic work (phonetic, morpheme, lexical, syntactic etc). The analysis of the translation of F. H. Burnett's novel "The Secret Garden" by N. Rymska showed that the translator follows a certain strategy: she consciously agrees to deviate from certain features of the writer's idiostyle in order to modernize the work, adapt it for the target audience – modern Ukrainian teenagers. Among the translation methods used by the translator, there are lexical-semantic substitutions, generalization and specification, lexical modulation, grammatical substitutions, antonymic translation, segmentation of sentences, explication, etc. This toolkit is used to turn the Ukrainian-language version of the novel into a text that is interesting for teenagers and easy to read. The translator actively introduces Ukrainian phraseology and colloquialisms into the text in order to bring the novel closer to Ukrainian recipients. N. Rymska's creative discoveries include a professional solution to the problem of transmitting the Yorkshire dialect spoken by the characters in the novel "The Secret Garden". To convey the Yorkshire dialect, N. Rymska uses the Hutsul dialect.

Key words: idiostyle, artistic translation, translation strategy, reproduction of stylistic features, dialect translation.

Постановка проблеми. Творча спадщина відомої англійської Ф. Г. Бернетт викликає стійкий інтерес вітчизняної і зарубіжної філологічної науки. Важливість проблеми відтворення ідіостилю Ф. Г. Бернетт в українськомовному перекладі та ступінь її розробленості в науковій літературі зумовили вибір теми дослідження. Актуальність визначається посиленням інтересом до творчої спадщини Ф. Г. Бернетт в широкому ідейно-філософському контексті, з необхідним урахуванням кореляції між авторською картиною світу та мовностилістичною специфікою художніх творів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія адекватності відтворення ідіостилю розроблена у працях М. Альшиної [1], Т. Андрієнко [2], Р. Довганчиної [3], О. Ребрія [4], М. Щербини [5]. Творча спадщина Ф. Г. Бернетт розглядається у студіях, присвячених символіці та образній системі творів (В. Лихненко [6], Н. Рашкі [7], К. Брайан (Brian) [8], М. Гимнич та І. Лайтерфельд (Gymnich, Lichterfeld) [9], Р. Дженкінс (Jenkins) [10], К. Жилкової (Jilková) [11], Т. Рекчіо (Recchio) [12]). Авторська стильова манера письменниці досліджується у працях П. Копес (Koppes) [13] та Й. Ву (Wu) [14].

Постановка завдання. Стаття покликана розкрити специфіку реалізації особливостей ідіостилю Ф. Г. Бернетт та дослідити способи відтворення цих особливостей у мові перекладу.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що більшість з перекладацьких версій «Таємного саду» зроблена останніми роками (це видання з 2017 по 2020 роки), що свідчить про пошуки нових способів прочитання роману. Проте ми обрали для аналізу класичну версію, створену Наталкою Римською, що витримала багато перевидань і користується популярністю серед видавців і читачів.

Українськомовна версія Н. Римської містить значні відступи від оригіналу. Розглянемо це на прикладі текстового уривку (див. табл. 1).

Еквівалентність зберігається лише на рівні опису ситуації. Відхилення від оригіналу стосуються усіх рівнів тексту: граматики, семантики, синтаксису тощо. Перекладач сміливо редукує і замінює цілі сегменти: замість елегантних «зеленої пелени, що стелеться над світом, і тихого вітру, що дме з трясовини» у перекладі виникає енергійне та експресивне «не бачити йому саду як власних вух без дзеркала! Більше ні слова від неї не почує, раджа нещасний! Так йому і треба!».

У наступному уривку Н. Римська опускає згадку про ляльку (див. табл. 2), хоча перелік ляльки-іграшки-книги у запитанні містера Крейвена має змістове навантаження (дівчинка чекає на ляльку, а отримує книжку).

Перекладачка вдається й до модуляцій (див. табл. 3).

Вживання просторічної лексеми *упертюхи* замість *маленькі вуличні хлопчики* додає тексту експресивності, стилістичної виразності, але є відступом від ідіостилю Ф. Г. Бернетт.

Також у перекладі трапляються граматичні заміни, яко-от при передачі назви 20 глави: «*I shall live forever--and ever--and ever!*» Н. Римська перекладає як «*Я житиму... житиму... житиму вічно!*», де повтор прислівника перетворюється на повтор дієслова.

Серед лексико-граматичних трансформацій зустрічається й антонімічний переклад (див. табл. 4).

В аспекті відтворення синтаксису для аналізованого перекладу роману «Таємний сад» характерним є членування речення, тобто перетворення синтаксичної структури в оригіналі

Таблиця 1

Трансформації в українськомовній версії роману «Таємний сад»

<p><i>Mary went back to her room not feeling at all as she had felt when she had come in from the garden. She was cross and disappointed but not at all sorry for Colin. She had looked forward to telling him a great many things and she had meant to try to make up her mind whether it would be safe to trust him with the great secret. She had been beginning to think it would be, but now she had changed her mind entirely. She would never tell him and he could stay in his room and never get any fresh air and die if he liked! It would serve him right! She felt so sour and unrelenting that for a few minutes she almost forgot about Dickon and the green veil creeping over the world and the soft wind blowing down from the moor [15].</i></p>	<p>Залишивши доглядальницю, Мері пішла по коридору. Настрій був украй зіпсований. Тепер їй зовсім не було шкода Коліна: вона так багато хотіла йому розповісти, вже навіть збиралася довірити найбільшу таємницю – а він он який... Ну що ж, нехай кисне собі у своїй кімнаті, нехай хворіє, нехай скигить – не бачити йому саду як власних вух без дзеркала! Більше ні слова від неї не почує, раджа нещасний! Так йому і треба! [16].</p>
---	---

Таблиця 2

Редукування деталей

<i>Mary remembered what he had asked her the day she had gone to his room. "Do you want anything--dolls--toys--books?" She opened the package wondering if he had sent a doll, and also wondering what she should do with it if he had. But he had not sent one. There were several beautiful books such as Colin had, and two of them were about gardens and were full of pictures. There were two or three games and there was a beautiful little writing-case with a gold monogram on it and a gold pen and inkstand [15].</i>	<i>Мері із здивуванням подивилася на стіл, а тоді згадала, як містер Крейвен запитував, чи їй бува чогось не треба. Дівчинка нетерпляче відкрила скриньку і витягла звідти кілька чудових книжок про сади і про квіти, з розкішними ілюстраціями. Такі, як у Коліна... Ще у скриньці знайшлися забавки і маленький письмовий набір – із золотими монограмами на кожному предметі, золотим пером та чорнильницею [16].</i>
---	---

Таблиця 3

Лексична модуляція

<i>They were a nice agreeable pair as they glared at each other. If they had been two little street boys they would have sprung at each other and had a rough-and-tumble fight [15].</i>	<i>Що ї казати, вони були варті одне одного, ці двоє впертих. Здавалося, ще трохи – і почнеться справжня бійка навкулачки [16].</i>
--	---

Таблиця 4

Антонімічний переклад

<i>And though the robin did not answer, because his beak was occupied, Mary knew that when he flew away with his twig to his own corner of the garden the darkness of his dew-bright eye meant that he would not tell their secret for the world [15].</i>	<i>Почувши це, малинівка лише виразно подивилася на них своїми оченятами-намистинками, проте дзьоба все одно не розкрила, щоб не випустити прутик [16].</i>
--	---

на дві або більше предикативні структури (див. табл. 5).

Також Н. Римська схильна до використання експлікації або описового перекладу, лексико-граматичної трансформації, сутність якої полягає у заміні лексичної одиниці вихідної мови словосполученням, що експлікує її значення, надаючи дещо більшого пояснення цьому слову (див. табл. 6).

Експлікація в перекладі Н. Римської слугує додаванню тексту експресії, емоційності.

Переклад тропів також відрізняється вільним підходом до ідіостилу письменниці. Роману «Таємний сад» притаманні піднесені вишукані тропи, які Н. Римська дещо спрощує, «приглушуючи» пафос Ф. Г. Бернетт в описах природних явищ (див. табл. 7).

Складним завданням, яке стояло перед перекладачкою в процесі створення українсько-

мовної версії «Таємного саду», було передати йоркширський діалект. У романі в мовленні персонажів широко використовується діалектна лексика, а саме – регіональний діалект історичного графства Йоркшир, що на півночі Англії. Діалект є важливим елементом мовної системи роману, за його допомогою письменниця прагне ознайомити читача з культурою людей, які населяють регіон, їхніми традиціями та звичками.

Діалектну лексику можна перекласти, відійшовши від використання діалекту перекладною мовою, тобто знехтувати діалектом у мовленні персонажів і замінити його літературною мовою. Однак сучасні перекладознавці пропонують передавати соціально та регіонально марковане мовлення діалектами цільової мови (див. наприклад, дослідження М. Пертегела [17]).

Таблиця 5

Членування речення

<i>Martha stared at her a moment curiously before she took up her polishing brush and began to rub the grate again. She was thinking that the small plain face did not look quite as sour at this moment as it had done the first morning she saw it [15].</i>	<i>Марта на якусь мить перестала чистити решітку і з цікавістю дивилася на неї. Очі дівчинки палали, личко пашило. Де ї поділася та зверхність, яку юна панянка виявляла до неї у перший день?! [16].</i>
<i>They put their eager young noses close to the earth and sniffed its warmed springtime breathing; they dug and pulled and laughed low with rapture until Mistress Mary's hair was as tumbled as Dickon's and her cheeks were almost as poppy red as his [15].</i>	<i>Діти схилилися до землі, вдихали на повні груди весняні пахоці, розпушували землю, прополювали квіти. Розпашілі, радісні, скуйовджені, вони невтомно працювали у своєму саду, згубивши лік часу [16].</i>

Таблиця 6

Описовий переклад

<p><i>They ran from one part of the garden to another and found so many wonders that they were obliged to remind themselves that they must whisper or speak low. He showed her swelling leafbuds on rose branches which had seemed dead. He showed her ten thousand new green points pushing through the mould [15].</i></p>	<p>Вони оббігали цілий сад по кілька разів – усе не могли надивитися і натішитися. Часом аж забували, що треба говорити пошепки – радість переповнювала їх і обом хотілося кричати, щоб усі почули: сад прокинувся! Він ожив! Він живий! Дікен показував бруньки на трояндових гілках, які минулого разу здавалися всохлими. З-під землі пробилася сила-силенна нових паростків, отож про них також треба було подбати [16].</p>
<p><i>They put their eager young noses close to the earth and sniffed its warmed springtime breathing; they dug and pulled and laughed low with rapture until Mistress Mary's hair was as tumbled as Dickon's and her cheeks were almost as poppy red as his [15].</i></p>	<p>Діти схилилися до землі, вдихали на повні груди весняні пахоці, розпушували землю, прополювали квіти. Розпашілі, радісні, скуйовджені, вони невтомно працювали у своєму саду, згубивши лік часу [16].</p>
<p><i>"You stop!" she almost shouted. "You stop! I hate you! Everybody hates you! I wish everybody would run out of the house and let you scream yourself to death! You will scream yourself to death in a minute, and I wish you would!" [15].</i></p>	<p>– Ану припини!!! Кому сказала!!! – з цілої сили крикнула вона просто йому над вухом. – Негайно припини! Ненавиджу тебе! Всі тебе ненавидять! От зараз підем усі звідси – а ти кричи, кричи, поки не луснеш!!! [16].</p>

Таблиця 7

Переклад тропів

<p><i>And though the robin did not answer, because his beak was occupied, Mary knew that when he flew away with his twig to his own corner of the garden the darkness of his dew-bright eye meant that he would not tell their secret for the world [15].</i></p>	<p>Почувши це, малинівка лише виразно подивилася на них своїми оченятами-намистинками, проте дзьоба все одно не розкрила, щоб не випустити прутик [16].</p>
<p><i>The arch of it looked very high and the small snowy clouds seemed like white birds floating on outspread wings below its crystal blueness [15].</i></p>	<p>Погода стояла ясна, тепла, угорі лиш де-не-де пропливали пухнасті хмаринки, що скидалися на білих птахів [16].</p>

Перекладачка «Таємного саду» Н. Римська вдається саме до цієї стратегії, оскільки переклад діалектної лексики дуже важливий для передачі атмосфери та стилю оригінального твору. Діалектне мовлення у романі є важливим елементом для характеристики персонажів (передусім, Марти, Дікена і Бена Везерстафа), створення стилістичного забарвлення.

Для передачі йоркширського діалекту Н. Римська використовує гуцульську говірку, діалект галицько-буковинської групи південно-західного наріччя української мови. Головним критерієм успішності відтворення мовних особливостей є майстерність та літературний смак перекладачки.

Уперше Мері стикається з діалектом у мовленні Марти, вона спочатку не розуміє, що та говорить (див. табл. 8).

Цікаво, що перекладачка опускає авторську ремарку про те, що Мері не дивується діалектові, адже в Індії героїня вже стикалася з безліччю говірок.

Наступна зустріч з йоркширським діалектом відбувається у розмові героїні з садівником Беном Везерстафом (див. табл. 9).

Складне перекладацьке завдання постає перед Н. Римською у випадку, коли треба знайти адекватний еквівалент діалектизму *wick* зі значенням *alive*. Перекладачка обирає дещо архаїчний варіант *жиг* (див. табл. 10).

Однак, у перекладі втрачається важлива деталь – те, що в оригіналі Мері користується саме діалектизмом *wick*. Перехід дівчинки на йоркширський діалект має особливе змістоове навантаження – він символізує її зближення з простими місцевими людьми й наближення до світу природи. Це яскраво репрезентується у наступному текстовому уривку (див. табл. 11).

Перед перекладачкою роману «Таємний сад» стояло складне завдання: з одного боку, відтворити діалектне мовлення, а з іншого – не втратити зрозумілість тексту, адже читачами твору є діти, які не знайомі з гуцульською говіркою. Н. Римській вдалося зберегти природність мови та її доступність, використавши оптимальну кількість фонетичних, граматичних та лексичних діалектних особливостей, щоб читач отримав наближений до мови оригіналу і, водночас, зрозумілий текст. Перекладачці вдалося розкодувати авторську інтенцію, а потім

Таблиця 8

Діалект у мовленні Марти

<p>"Eh! no!" said Martha, sitting up on her heels among her black lead brushes. "Nowt o' th' soart!"</p> <p>"What does that mean?" asked Mary seriously. In India the natives spoke different dialects which only a few people understood, so she was not surprised when Martha used words she did not know.</p> <p>Martha laughed as she had done the first morning.</p> <p>"There now," she said. "I've talked broad Yorkshire again like Mrs. Medlock said I mustn't. 'Nowt o' th' soart' means 'nothin'-of-the-sort,'" slowly and carefully, "but it takes so long to say it. Yorkshire's th' sunniest place on earth when it is sunny. I told thee tha'd like th' moor after a bit. Just you wait till you see th' gold-colored gorse blossoms an' th' blossoms o' th' broom, an' th' heather flowerin', all purple bells, an' hundreds o' butterflies flutterin' an' bees hummin' an' skylarks soarin' up an' singin'. You'll want to get out on it as sunrise an' live out on it all day like Dickon does" [15].</p>	<p>– Та не! Ані близько! – вигукнула Марта, відсунувши від себе щітку.</p> <p>– Що-що? – перепитала Мері.</p> <p>Марта засміялася.</p> <p>– Ну от, знов я балакаю по-йоркширському, – мовила вона. – «Ані близько» означає «зовсім ні», – повільно вимовила. – Я ж тобі казала, що тобі подобаєся наше пустище. Як пригріє сонечко, як зацвіте дрок, рокитник і верес – ту' найгарніше в світі. І метелики літають, і бджоли, і жайворонки співають. Тоді тебе, певно, додому не заженеш, як Дікена [16].</p>
---	---

Таблиця 9

Діалект у мовленні Бена Везерстафа

<p>"These won't grow up in a night," said Weatherstaff. "Tha'll have to wait for 'em. They'll poke up a bit higher here, an' push out a spike more there, an' uncurl a leaf this day an' another that. You watch 'em" [15].</p>	<p>– Ту' справа так скоро не роби'ся, – поважно відказав старий Бен. – Перше ся появлять маленькі паростки, потому вони випустять один листок, потім другий, потім ще і ще, тоді шойно пуп'янки, а тоді і зацвітуть. Сама зобачиш [16].</p>
---	---

Таблиця 10

Еквівалент діалектизму *wick* зі значенням *alive*

<p>Dickon curved his wide smiling mouth. "It's as wick as you or me," he said; and Mary remembered that Martha had told her that "wick" meant "alive" or "lively."</p> <p>"I'm glad it's wick!" she cried out in her whisper. "I want them all to be wick. Let us go round the garden and count how many wick ones there are" [15].</p>	<p>Дікен усміхнувся.</p> <p>– Так, вона живе, як ми, – мовив він.</p> <p>Мері знала від Марти: «живе» означає «живе».</p> <p>– Як гарно, як гарно! Вона жива! – пошепки вигукнула дівчинка. – Хочу, аби всі вони ожили. Ходім, оглянем тут усе, то й покажеш мені, скільки є живих [16].</p>
---	--

використати тактику перекладу, найбільш доцільну для адекватної та реалістичної інтерпретації твору українською мовою.

Висновки. Аналіз перекладу роману Ф. Г. Бернетт «Таємний сад», виконаного Н. Римською, показав, що перекладачка дотримується певної стратегії – вона свідомо погоджується на відхилення від певних особливостей ідіостилу письменниці з метою осучаснення твору, його адаптації для адресної аудиторії – сучасних українських підлітків.

Роман, який було створено понад століття тому, є надзвичайно актуальним, адже він торкається тем, важливих для сучасних підлітків: соціальна нерівність, самотність, булінг, здоровий спосіб життя, екологічне мислення. У зв'язку з цим необхідність створення українськомовних версій твору не підлягає сумніву.

Однак за ці сто років змінилися канони мови, вимоги до стилю. Тому твори Ф. Г. Бернетт потребують на певну стилістичну модернізацію з метою їх наближення до сприйняття сучасними читачами. З цим завданням успішно впоралася Н. Римська.

Серед способів перекладу, якими користується перекладачка, зустрічаються лексико-семантичні заміни, генералізація і конкретизація, лексична модуляція, граматичні заміни, антонімічний переклад, членування речень, експлікація тощо. Цей інструментарій використовується для того, щоб перетворити українськомовну версію роману на цікавий для підлітків текст, який легко читати і який не сприймається як щось чужорідне й архаїчне. Перекладачка активно вводить у текст українську фразеологію, просторіччя, щоб наближити роман до українських реципієнтів.

Діалект у мовленні Мері

<p>"Just listen to them birds--th' world seems full of 'em--all whistlin' an' pipin'," he said. "Look at 'em dartin' about, an' hearken at 'em callin' to each other. Come springtime seems like as if all th' world's callin'. The leaves is uncurlin' so you can see 'em--an', my word, th' nice smells there is about!" sniffing with his happy turned-up nose. "An' that poor lad lyin' shut up an' seein' so little that he gets to thinkin' o' things as sets him screamin'. Eh! my! we mun get him out here--we mun get him watchin' an' listenin' an' sniffin' up th' air an' get him just soaked through wi' sunshine. An' we munnot lose no time about it."</p> <p>When he was very much interested he ofien spoke quite broad Yorkshire though at other times he tried to modify his dialect so that Mary could better understand. But she loved his broad Yorkshire and had in fact been trying to learn to speak it herself. So she spoke a little now. "Aye, that we mun," she said (which meant "Yes, indeed, we must") [15].</p>	<p>– Диви, Мері, ми ту' собі сидимо і чуєм, як пташки співають, дивимся, як листочки ся розпускають... Як приходить весна, то здає'ся, ніби цілий світ оживає. А як воно все пахне! – глибоко втягнув своїм кирпатим носом повітря. – А той, бідака, лежить закритий у кімнаті і світа Божого не бачить. Ото і лізуть в голову всякі страхіття, ото і кричить ночами. А якби ми'го сюди витягли... най подиви'ся, най послухає, подихає повітрям, най погріє'ся на соненьку, то і страхи десь ся подінуть. Слухай, Мері, нам не тре' марнувати часу. Тре' вже за то ся брати.</p> <p>Коли Дікен хвилювався або чимсь дуже захоплювався, то у нього сильніше пробивалася йоркширська говірка. Взагалі він намагався слідкувати за своєю мовою, щоб Мері могла ліпше його розуміти. Проте дівчинці так сподобалася Дікенова говірка, що вона і сама перейшла на неї.</p> <p>– Ая', мусим ся спішити, – серйозно вимовила дівчинка, хитнувши головою. Це означало: «Так, звісно, нам треба поспішати» [16].</p>
--	--

До творчих знахідок Н. Римської належить професійне вирішення проблеми передачі йоркширського діалекту, яким говорять персонажі роману «Таємний сад». Для передачі йоркширського діалекту Н. Римська використовує гуцуль-

ську говірку. Головним критерієм успішності відтворення мовних особливостей є майстерність та літературний смак перекладачки, якій вдалося зберегти природність мови та її зрозумілість для читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Альошина М. Д. Критерії та принципи визначення адекватності відтворення ідіостилю автора в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018. № 37. Т. 3. С. 54–58.
2. Андрієнко Т. П. Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську): монографія / за ред. В.І. Карабан. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 339 с.
3. Довганчина Р. Ідіостиль в аспекті художнього перекладу. *Філологічні студії*. Луцьк, 2007. С. 81–86.
4. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
5. Щербина М. А. Ідіостиль у перекладі: до постановки питання. *Scientific collection «Interconf»*. 2021. № 89. С. 227–233.
6. Лихненко В. В. Символіка просторових образів в романі Френсіс Бернетт «Таємничий сад». *Філологічні науки*. Збірник наукових праць студентів та викладачів факультету / Упорядник О. І. Панченко. Дніпро: Акцент ПП, 2017. С. 127–131.
7. Рашкі Н. Еволюція особистості у романі «Таємний сад» Ф. Г. Бернет. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 14. С. 206–211.
8. Brian C. Main Character's Resistance Against Traumatic Experience in Frances Hodgson Burnett's *The Secret Garden*: Freud's Tripartite Model Analysis. *Vivid Journal of Language and Literature*. 2019. Vol. 7. P. 13–21.
9. Gymnich M., Lichterfeld I. A Hundred Years of *The Secret Garden*. Goettingen: Bonn University Press, 2012. 190 p.
10. Jenkins R. Y. Frances Hodgson Burnett's *The Secret Garden*: Engendering Abjection's Sublime. *Children's Literature Association Quarterly*. 2011. Johns Hopkins University Press. Vol. 36, No 4. P. 426–444.
11. Jílková K. Garden in Children's Literature, its representation, role and symbolism in "The Secret Garden" and "Tom's Midnight Garden". Master's Thesis, Prague, 2006. 70 p.
12. Recchio T. The Novels of Frances Hodgson Burnett in "the World of Actual Literature". London – New York: Anthem Press, 2020. 238 p.
13. Koppes P. Tradition and the Individual Talent of Frances Hodgson Burnett: A Generic Analysis of *Little Lord Fauntleroy*, *A Little Princess*, and *The Secret Garden*. *Children's Literature*. 1981. Vol. 7. № 1. P. 191–207.

14. Wu Y. An Analysis of the Writing Techniques of The Secret Garden. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research: 5th International Conference on Arts, Design and Contemporary Education (ICADCE 2019)*. 2019. Vol. 341. P. 283–285.
15. Burnett F. H. The Secret Garden. URL: https://www.freeclassicebooks.com/Frances_Hodgson_Burnett.htm (Last accessed: 20.09.2022)
16. Бернетт Ф. Г. Таємний сад / пер. Н. Римської. Львів: Свічадо, 2010. 288 с.
17. Perteghella M. Language and Politics on Stage: Strategies for Translating Dialect and Slang with References to Shaw's Pygmalion and Bond's Save. *Translation Review*. 2002. Vol. 64. P. 45–53.

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.12>

КОЛЬОРОНИМИ ЯК ВЕРБАЛІЗАТОРИ КОНЦЕПТУ СЛОВО В ПОЕЗІЇ П. МОВЧАНА Й С. САПЕЛЯКА

NAMES OF COLOURS AS VERBALISERS OF THE CONCEPT OF WORD IN THE POETRY BY S. SAPELIYAK AND P. MOVCHAN

Скидан Я.А.,

orcid.org/0000-0002-1263-9800

аспірант кафедри української мови

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

У статті на матеріалі віршів С. Сапеляка й П. Мовчана зроблено спробу дослідити художньо-сміслову наповнення СЛОВО-КОЛІР, а також з'ясувати особливості вербалізації концепту *слово* через кольороніми в поетичних текстах аналізованих авторів. Однією з найактивніших і найпродуктивніших є лексико-семантична група кольорономенів. Семантика колірних ознак надає мові своєрідності, асоціативних і конотативних властивостей. До того ж кольороніми є важливим ідейно-художнім і виражальним засобом, особливо в мові художніх текстів. Мовні засоби на позначення кольору в художньому тексті формуються під впливом культурного й індивідуально-авторського осмислення, тому семантика колірних ознак надає мові своєрідності, асоціативних, конотативних, символічних і метафоричних властивостей. У кольорознавстві всі кольори поділяють на хроматичні, або забарвлені, й ахроматичні, або незабарвлені. До хроматичних кольорів належать кольорові відтінки спектра, до ахроматичних – білий, відтінки сірого та чорний. Поняття кольору тісно пов'язане з поняттям світла, адже саме світлові хвилі дають можливість оку розрізняти кольори. У поетичній мовотворчості С. Сапеляка й П. Мовчана світлі й темні гами поєднуються з такими номінативними одиницями, як слово, голос, молитва, увиразнюються метафорами й епітетами, не виходить за межі загальнономовної семантики і є подібною для мовотворчості обох авторів. Кольоролексика, що вербалізує концепт *слово*, значною мірою представлена основними хроматичними кольорами в поезії П. Мовчана, однак майже відсутня у віршах С. Сапеляка. Це вмотивовано особливістю життєвих обставин і світосприйняття поета, для якого слово є втіленням божественного начала, а відтак переважно біле. На противагу цьому в мовотворчості П. Мовчана більш широка палітра кольорів, серед яких у поезії рівною мірою представлені синій, зелений, жовтий, жовтогарячий, червоний.

Ключові слова: концепт, слово, кольороніми, кольороназва, хроматичний, ахроматичний, метафора, епітет.

The article uses the material of poems by S. Sapeliyak and P. Movchan to explore the artistic and semantic content of the word-colour, as well as to find out the peculiarities of verbalisation of the word concept through colour in the poetic texts of the analysed authors. One of the most active and productive is the lexical and semantic group of colour nouns. The semantics of colour features gives the language its originality, associative and connotative properties. In addition, colour nouns are an important ideological, artistic and expressive means, especially in the language of literary texts. The linguistic means of denoting colour in a literary text are formed under the influence of cultural and individual authorial comprehension, so the semantics of colour features gives the language originality, associative, connotative, symbolic and metaphorical properties. In colour science, all colours are divided into chromatic, or coloured, and achromatic, or uncoloured. Chromatic colours include colour shades of the spectrum, while achromatic colours include white, shades of grey and black. The concept of colour is closely related to the concept of light, because it is light waves that allow the eye to distinguish colours. In the poetic language of S. Sapeliyak and P. Movchan, light and dark scales are combined with such nominal units as word, voice, prayer, and are expressed by metaphors and epithets, which does not go beyond the common language semantics and is similar for both authors. The colour vocabulary that verbalises the concept of word is largely represented by the main chromatic colours in P. Movchan's poetry, but is almost absent in S. Sapeliyak's poems. This is motivated by the peculiarity of the poet's life circumstances and worldview, for whom the word is the embodiment